ESIMESE ASTME KOHTU OTSUS (neljas koda)

1. juulil 2008 *

Kohtuasjas T-276/04,

Compagnie maritime belge SA, asukoht Antwerpen (Belgia), esindaja: advokaat D. Waelbroeck,

hageja,

versus

Euroopa Ühenduste Komisjon, esindajad: É. Gippini Fournier, P. Hellström ja F. Amato, hiljem M. Gippini Fournier,

kostja,

mille ese on nõue tühistada komisjoni 30. aprilli 2004. aasta otsus 2005/480/EÜ, mis käsitleb EÜ artikli 82 kohaldamise menetlust (juhtumid COMP/D/32.448 ja 32.450) (kokkuvõte ELT 2005, L 171, lk 28) ning millega määrati hagejale Cewali konverentsil ühise turgu valitseva seisundi väidetava kuritarvitamise eest trahv, ning teise võimalusena vähendada seda trahvi,

* Kohtumenetluse keel: prantsuse.

EUROOPA ÜHENDUSTE ESIMESE ASTME KOHUS (neljas koda),

koosseisus: koja esimees O. Czúcz, kohtunikud J. D. Cooke (ettekandja) ja I. Labucka,

kohtusekretär: ametnik K. Pocheć,

arvestades kirjalikus menetluses ja 20. novembri 2007. aasta kohtuistungil esitatut,

on teinud järgmise

otsuse

Vaidluse taust

1 Komisjon määras 23. detsembri 1992. aasta otsusega 93/82/EMÜ, mis käsitleb EMÜ asutamislepingu artikli 85 (IV/32.448 ja IV/32.450: Cewal, Cowac, Ukwal) ja EMÜ asutamislepingu artikli 86 kohaldamise menetlust (IV/32.448 ja IV/32.450: Cewal) (EÜT 1993, L 34, lk 20), liinilaevanduskonverentsi Associated Central West Africa Lines (edaspidi „Cewal") mõnele liikmesettevõtjale trahvid ühise turgu valitseva seisundi kuritarvitamise eest. Hagejale ehk Compagnie maritime belge SA-le määrati selle eest 9 600 000 eküü suurune trahv.

2 Otsuse 93/82 resolutiivosa sätestab:

„Artikkel 1

[…]

Artikkel 2

Selleks et kõrvaldada peamine sõltumatu konkurent kõnealusest liiniliiklusest, kuritarvitasid liinilaevanduskonverentsi Cewal liikmesettevõtjad oma ühist turgu valitsevat seisundit järgmiselt:

— osaledes Ogefrem'iga sõlmitud koostöölepingu rakendamises ja nõudes korduvalt ja erinevatel viisidel selle tingimusteta järgimist;

— muutes oma prahihindu kehtivatest hindadest kõrvale kaldumisega, et pakkuda peamise sõltumatu konkurendi hindadega identseid või neist madalamaid hindu nende laevade suhtes, mis lahkuvad sadamast samal päeval või lähipäevadel (teguviis, mida nimetatakse fighting ships/hinnasõjalaevad)

ja

— sõlmides 100% lojaalsust eeldavaid kokkuleppeid (kaasa arvatud kaubad, mida müüakse tingimusel franko laeva pardal), mis lähevad kaugemale määruse (EMÜ) nr 4056/86 artikli 5 lõike 2 sätetest, kasutades konkreetselt käesolevas otsuses kirjeldatud „musti nimekirju" mittelojaalsetest lastisaatjatest.

Artikkel 3

[…]

Liinilaevanduskonverentsi Cewal liikmesettevõtjaid kohustatakse lõpetama artiklis 2 tuvastatud rikkumised.

Artikkel 4

[…]

Artikkel 5

Liinilaevanduskonverentsi Cewal liikmesettevõtjatel on soovitav viia oma lojaalsuskokkulepped kooskõlla määruse nr 4056/86 artikli 5 lõikega 2.

Artikkel 6

Liinilaevanduskonverentsi Cewal liikmesettevõtjatele, välja arvatud laevandusettevõtjad Compagnie maritime zaïroise (CMZ), Angonave, Portline ja Scandinavian West Africa Lines (Swal), määratakse trahv artiklis 2 tuvastatud rikkumiste eest.

Need trahvid on järgmised:

— Compagnie maritime belge: 9 600 000 (üheksa miljonit kuussada tuhat) eküüd,

— Dafra Line: 200 000 (kakssada tuhat) eküüd,

— Nedlloyd Lijnen BV: 100 000 (sada tuhat) eküüd,

— Deutsche Afrika Linien-Woermann Linie: 200 000 (kakssada tuhat) eküüd.

Artikkel 7

Artiklis 6 määratud trahvid tuleb maksta kolme kuu jooksul alates käesoleva otsuse teatavaks tegemise kuupäevast […]

[…]

Artikkel 8

Käesolev otsus on adresseeritud liinilaevanduskonverentsidele Cewal, Cowac ja Ukwal ning nende liikmesettevõtjatele, kelle nimekiri sisaldub I lisas.”

3 Hageja on kontserni Compagnie maritime belge (CMB) valdusühing, kes tegutseb eelkõige laevade omamise, meretranspordi juhtimise ja haldamise valdkonnas. Otsuses 93/82 käsitletud sündmuste ajal oli ta liige Cewal’is, millesse kuulusid laevandusettevõtjad, kes tegelesid regulaarsete liinivedudega ühelt poolt Zaire (nüüd Kongo Demokraatlik Vabariik) ja Angola sadamate ning teiselt poolt Põhjamere sadamate vahel, välja arvatud Ühendkuningriigi sadamad. Cewal’i sekretariaat asus Antwerpenis (Belgia).

4 Hageja ja Dafra-Lines A/S esitasid Esimese Astme Kohtule hagid otsuse 93/82 tühistamiseks. Need hagid jäeti rahuldamata osas, milles need puudutasid konkurentsieeskirjade rikkumise tuvastamist (Esimese Astme Kohtu 8. oktoobri 1996. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-24/93–T-26/93 ja T-28/93: Compagnie maritime belge transports jt *vs*. komisjon, EKL 1996, lk II-1201; edaspidi „Esimese Astme Kohtu CMB otsus”). Esimese Astme Kohus vähendas siiski määratud trahvide suurust. Hageja trahvi vähendati 9 600 000 eküült 8 640 000 eküüle.

5 Hageja ja Dafra-Lines esitasid apellatsioonkaebuse Esimese Astme Kohtu otsuse peale. Euroopa Kohus lükkas 16. märtsi 2000. aasta otsusega liidetud kohtuasjades C-395/96 P ja C-396/96 P: Compagnie maritime belge transports jt *vs.* komisjon (EKL 1996, lk I-1365; edaspidi „Euroopa Kohtu CMB otsus”) tagasi kõik apellatsioonkaebuse väited, mis käsitlevad rikkumiste tuvastamist otsuses 93/82. Euroopa Kohus leidis oma kohtuotsuse punktides 142–147, et Esimese Astme Kohus kohaldas vääralt õigusnormi, kui ta määras trahvid erinevatele Cewal’i liikmetele selle põhjal, millises ulatuses

nad rikkumises osalesid, kuigi vastuväiteteatis oli adresseeritud vahetult üksnes Cewal'ile (Cewal'i liikmed said sellest kommenteerimiseks üksnes koopia), kes oli järelikult trahvi võimalik maksja. Euroopa Kohus, kes ise lõplikult kohtuasja lahendas, tühistas otsuse 93/82 artiklid 6 ja 7, mis käsitlesid trahvide määramist Cewal'i liikmetele.

6 Euroopa Kohtu CMB otsuse tulemusel tagastas komisjon hagejale makstud trahvi summa.

7 15. aprillil 2003 edastas komisjon hagejale uue vastuväiteteatise (edaspidi „2003. aasta vastuväiteatis"), teatades kavatsusest võtta vastu uus otsus, millega määratakse hagejale trahv otsuse 93/82 artiklis 2 nimetatud EÜ artikli 82 rikkumise eest niivõrd, kuivõrd komisjoni hinnanguid rikkumiste ja neis osalenud ettevõtjate kohta ei ole tühistatud komisjoni vastu algatatud järjestikustes kohtumenetlustes.

8 Komisjon määras hagejale 30. aprilli 2004. aasta otsusega 2005/480/EÜ, mis käsitleb EÜ artikli 82 kohaldamise menetlust (juhtumid COMP/D2/32448 ja 32450 Compagnie Maritime Belge) (kokkuvõte ELT 2005, L 171, lk 28; edaspidi „vaidlustatud otsus"), 3 400 000 euro suuruse trahvi EÜ artikli 82 rikkumiste eest, mis tuvastati otsuse 93/82 põhjendustes 20–27 seoses Office zaïrois de gestion du fret maritime'iga (Zaire prahtimisamet, edaspidi „Ogefrem") sõlmitud kokkuleppega, põhjendustes 28 ja 29 seoses mustade nimekirjade ja lojaalsuskokkulepetega ning põhjenduses 32 seoses hinnasõjalaevadega ning kõnealuse otsuse resolutiivosa artiklites 2–5.

Menetlus ja poolte nõuded

9 Hageja esitas käesoleva menetluse algatamiseks hagiavalduse, mis saabus Esimese Astme Kohtu kantseleisse 8. juulil 2004.

10 Ettekandjaks oleva kohtuniku ettekande alusel otsustas Esimese Astme Kohus (neljas koda) avada suulise menetluse. Esimese Astme Kohus esitas menetlust korraldavate meetmete raames pooltele kirjalikud küsimused. Pooled vastasid neile küsimustele määratud tähtaja jooksul.

11 Poolte kohtukõned ja vastused Esimese Astme Kohtu suulistele küsimustele kuulati ära 20. novembri 2007. aasta kohtuistungil.

12 Hageja palub Esimese Astme Kohtul:

— tühistada vaidlustatud otsus;

— teise võimalusena vähendada trahvi summat;

— mõista kohtukulud välja komisjonilt.

13 Komisjon palub Esimese Astme Kohtul:

— jätta hagi rahuldamata;

— mõista kohtukulud välja hagejalt.

Õiguslik käsitlus

14 Hageja viitab oma hagi toetuseks kaheksale väitele. Neli esimest väidet on seotud põhiliselt vaidlustatud otsuse tühistamisega ja käsitlevad esiteks mõistliku tähtaja põhimõtte ja aegumist reguleerivate sätete rikkumist, teiseks kaitseõiguste rikkumist, kolmandaks seda, et Euroopa Kohtu CMB otsuses ei „tuvastanud Euroopa Kohus rikkumisi lõplikult", ja neljandaks vaidlustatud otsuse „ebapiisavat põhjendamist" ja „õigustuse puudumist". Esimese Astme Kohus kontrollib järgemööda esimest, kolmandat, teist ja neljandat väidet.

15 Neli ülejäänud väidet on seotud teise võimalusena esitatud nõudega trahvi summa vähendamiseks ning käsitlevad trahvi diskrimineerivat laadi (viies väide), ebaproportsionaalsust (kuues väide), komisjoni tavapärase praktika rikkumist trahvi kehtestamisel (seitsmes väide) ja viimaseks võimu kuritarvitamist (kaheksas väide).

Vaidlustatud otsuse tühistamise nõuded

Esimene väide mõistliku tähtaja põhimõtte ja aegumist reguleerivate sätete rikkumise kohta

– Poolte argumendid

16 Hageja jagab käesoleva väite kahte ossa. Esiteks väidab hageja, et komisjon ei võtnud vaidlustatud otsust vastu mõistliku tähtaja jooksul. Teiseks väidab hageja, et komisjon rikkus nõukogu 26. novembri 1974. aasta määruse (EMÜ) nr 2988/74 Euroopa Majandusühenduse transpordi- ja konkurentsieeskirjades ettenähtud menetluste ja sundtäitmise rakendamise aegumistähtaegade kohta (EÜT L 319, lk 1; ELT eriväljaanne 07/001, lk 61) sätteid.

17 Esimeses osas väidab hageja, et vaidlustatud otsus võeti vastu liiga hilja ehk pärast seda, kui oli möödunud üle nelja aasta Euroopa Kohtu CMB otsuse tegemisest. See komisjoni viivitus, mida ei ole üldse selgitatud, on õigustamatu Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (EIÕK) artikli 6 lõike 1 ja 7. detsembril 2000 Nice'is välja kuulutatud Euroopa Liidu põhiõiguste harta (EÜT 2000, C 364, lk 1) artikli 47 ning ühenduse ja Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika alusel, eriti, kui arvestada, et trahv on suur, vaidlustatud otsus ei ole keerukas (komisjon ei analüüsi kõnealuseid rikkumisi otsuses 93/82) ja viivitust ei saa pidada hageja süüks. Lisaks leiab hageja, et nii õiguskindluse põhimõtte kui ka õiguspärase ootuse põhimõttega oleks vastuolus see, kui komisjon saaks oma pädevuse teostamist lõputult edasi lükata. Seega ei vähendanud komisjon trahvi piisavalt, kui arvestada menetluse kestust. Lisaks rikkus

komisjon hageja kaitseõigusi, sest Cewal ja hageja ei tegutse enam kõnealuses valdkonnas ega suuda ennast kaitsta tõhusalt seetõttu, et mõnede dokumentide leidmine või endiste töötajate küsitlemine on raske.

18 Väite teises osas väidab hageja, et vaidlustatud otsus tehti vastuolus määrusega nr 2988/74. Kõnealuses määruses sätestatud viieaastane aegumistähtaeg pärast rikkumise lõppu võib peatuda või katkeda üksnes määruses rangelt loetletud tingimustel. Muus osas tuleb aegumise katkemist, mis moodustab erandi viieaastasest aegumistähtajast, tõlgendada kitsalt (Esimese Astme Kohtu 19. märtsi 2003. aasta otsus kohtuasjas T-213/00: CMA CGM jt *vs.* komisjon, EKL 2003, lk II-913, punkt 484 ja Euroopa Kohtu 24. juuni 2004. aasta otsus kohtuasjas C-278/02: Handlbauer, EKL 2004, lk I-6171, punkt 40).

19 Kuna 28. mai 1990. aasta vastuväiteteatis, mille järgselt võeti vastu otsus 93/82 (edaspidi „1990. aasta vastuväiteteatis"), adresseeriti Cewal'ile, aga mitte hagejale, kes sai sellest koopia üksnes kommenteerimiseks Cewal'i liikmena (kuid mitte trahve määrava otsuse potentsiaalse adressaadina), ei katkestanud 1990. aasta vastuväiteteatis aegumistähtaega hageja suhtes, sest ta ei olnud ettevõtja, kes oli „identifitseeritud" „rikkumises osalejaks" määruse nr 2988/74 artikli 2 lõike 1 tähenduses. Sama kehtib *mutatis mutandis* 1990. aasta vastuväiteteatisele järgnevate aktide suhtes, nagu informatsiooninõuded, mis saadeti hagejale, aga mitte Cewal'ile. Kuigi otsus 93/82 adresseeriti hagejale ja tühistati trahvi puudutavas osas, ei või ka sellele viidata hageja vastu aegumise suhtes, sest trahv on ainus asjassepuutuv küsimus aegumise puhul.

20 Hageja sõnul tuleb määrust nr 2988/74 tõlgendada igal juhul nende ühenduse õiguse ülimuslike põhimõtete alusel, mis on ülimuslikud teisese õiguse suhtes ja milleks on õiguskindluse põhimõte, kaitseõiguste järgimise põhimõte või mõistliku tähtaja põhimõte (Euroopa Kohtu 17. detsembri 1998. aasta otsus kohtuasjas C-185/95 P: Baustahlgewebe *vs.* komisjon, EKL 1998, lk I-8417, punkt 29), millega on vastuolus komisjoni kauakestev tegevusetus enne menetluse taasalgatamist. Selles suhtes ei saa viidata eespool viidatud kohtuotsusele CMA CGM jt *vs.* komisjon. Lisaks väitis hageja kohtuistungil, et lahendust, mis kõnealuses kohtuotsuses sedastati, ei saa kohaldada käesolevas asjas, sest vaidlustatud otsus võeti vastu pärast Euroopa Kohtu otsust ja vahepeal ei viinud komisjon läbi mingisugust uurimist, kuna vaidlustatud otsuses ta üksnes viitas otsuses 93/82 lõplikult tõendatud rikkumistele.

21 Komisjon leiab, et esimene väide on põhjendamatu. Ta väidab põhiliselt, et vaidlustatud otsus võeti vastu määruse nr 2988/74 aegumissätteid järgides. Komisjon tugineb vastuses ja Esimese Astme Kohtu kirjalikele küsimustele antud vastuses eespool viidatud kohtuotsusele CMA CGM jt *vs.* komisjon (punktid 321-324) ja väidab, et kuna aegumistähtaeg määruse nr 2988/74 tähenduses ei ole lõppenud, tuleb tagasi lükata mõistliku tähtaja põhimõtte kohaldamise nõue. Isegi kui oletada, et see põhimõte on kohaldatav ja kui lisaks oletada, et komisjon ei tegutsenud mõistliku tähtaja jooksul, väidab komisjon, et vaidlustatud otsuse tühistamine ei ole õigustatud sellise olukorra tõttu, sest hageja ei ole esitanud tõendeid oma kaitseõiguste rikkumise kohta. Komisjoni nõustumine vähendada trahvi ei sea kahtluse alla seda seisukohta.

– Esimese Astme Kohtu hinnang

22 Kõigepealt tuleb märkida, et vaidlustatud otsus, mille ainuke eesmärk on esiteks määrata hagejale otsuses 93/82 tuvastatud rikkumistega täiesti identsete rikkumiste eest uus trahv, mille suurust vähendati võrreldes kohtuotsuses CMB tühistatud esialgse

trahviga, ja teiseks parandada vormivigu, mis tuvastati kõnealuses kohtuotsuses (vaidlustatud otsuse põhjendused 1, 17, 41, 61 ja 108), on otsus, milles määratakse üksnes trahv nõukogu 22. detsembri 1986. aasta määruse (EMÜ) nr 4056/86, millega nähakse ette üksikasjalikud eeskirjad [EÜ artiklite 81 ja 82] rakendamiseks meretranspordis (EÜT L 378, lk 4; ELT eriväljaanne 07/001, lk 241), artikli 19 lõike 2 tähenduses, kuid see ei ole otsus, milles tuvastatakse rikkumine sama määruse artikli 11 lõike 2 tähenduses. Komisjon tuvastas rikkumised lõplikult otsuse 93/82 osades, mida ei tühistatud (vt eespool punkt 8 ja allpool punktid 55–60).

23 Määruse nr 2988/74 sätetest nähtub, et kuna komisjon määrab trahvi, on vaidlustatud otsuse õiguspärasuse eelduseks see, et otsus võeti vastu kõnealuse määruse aegumissätteid järgides. Esimese väite analüüsi tuleb seega alustada esimese väite teisest osast ja teha kindlaks, kas kõnealuse määruse kohaselt oli aegumistähtaeg juba lõppenud vaidlustatud otsuse vastuvõtmise päeval ehk 30. aprillil 2004.

24 Määruse nr 2988/74 artikli 1 lõike 1 punkt b sätestab viieaastase aegumistähtaja, mis puudutab määratavaid trahve või karistusi selliste rikkumiste eest nagu käsitletakse käesolevas asjas. Jätkuvate rikkumiste korral, nagu käesolevas asjas, algab aegumistähtaja kulgemine rikkumise lõppemise päevast (artikli 1 lõige 2).

25 Määruse nr 2988/74 artikli 2 alusel komisjoni mis tahes tegevus, mille eesmärk on eeskirjade rikkumise esialgne uurimine või rikkumist käsitlevad menetlused, katkestab menetluste aegumistähtaja kulgemise. Selliseks tegevuseks võib olla kirjalike infonõuete saatmine (artikli 2 lõike 1 punkt a) või vastuväidetest teatamine (artikli 2 lõike 1 punkt d) ning selline katkemine kehtib kõigi rikkumises osalenud ettevõtjate ja ettevõtjate ühenduste suhtes (artikli 2 lõige 2).

26 Määruse nr 2988/74 artikli 2 lõike 3 alusel algab viieaastane aegumistähtaja kulgemine uuesti alates igast katkemisest, kuid selle maksimaalne kestus võrdub kahekordse aegumistähtajaga ja on teisisõnu kümme aastat kõnealuste rikkumiste puhul.

27 Lisaks pikeneb aegumistähtaeg ajavahemiku võrra, mil aegumistähtaeg peatub määruse nr 2988/74 artikli 3 alusel, ehk komisjoni otsuse läbivaatamise ajaks Euroopa Kohtus (Euroopa Kohtu 15. oktoobri 2002. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P–C-252/99 P ja C-254/99 P: Limburgse Vinyl Maatschappij jt *vs*. komisjon, EKL 2002, lk I-8375, edaspidi „Euroopa Kohtu PVC II otsus", punktid 144–147 ja Esimese Astme Kohtu 20. aprilli 1999. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-305/94–T-307/94, T-313/94–T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 ja T-335/94: Limburgse Vinyl Maatschappij jt *vs*. komisjon, „PVC II", EKL 1999, lk II-931, edaspidi „Esimese Astme Kohtu PVC II otsus", punktid 1098 ja 1101).

28 Seega tuleb analüüsida, kas viieaastast aegumistähtaega järgiti, ja teiseks, kas aegumine katkes, ning kui vastus on jaatav, kas komisjon järgis ka kümneaastast aegumistähtaega.

29 Tuleb meeles pidada, et otsuse 93/82 ja vajadusel Esimese Astme Kohtu CMB otsuses (punktid 241 ja 242) esitatud tõdemuste kohaselt kehtis Ogefrem'iga sõlmitud kokkulepe 1989. aasta septembri lõpuni ja lojaalsuskokkulepped 1989. aasta novembri lõpuni. Hinnasõjalaevade kasutamine lõppes 1989. aasta novembri lõpus. Sellest järeldub, et aegumistähtaeg hakkas kõige varem kulgema 1989. aasta septembri lõpust.

30 Esiteks, mis puudutab viieaastast aegumistähtaega, siis katkes see kõigepealt määruse nr 2988/74 artikli 2 lõike 1 punkti d alusel selle tagajärjel, et Cewal'ile teatati 1990. aasta vastuväiteteatisest.

31 Hageja vaidlustab selle asjaolu põhjusel, et ta ei olnud Cewal'ile adresseeritud 1990. aasta vastuväiteteatise adressaat. Esimese Astme Kohus leiab siiski, et selline argument ei saa olla tulemuslik. Määruse nr 2988/74 artikli 2 lõike 2 sõnastuse järgi kehtib aegumistähtaja kulgemise katkemine kõigi rikkumises osalenud ettevõtjate suhtes. Selles suhtes on selge, et hageja osales rikkumistes, kuigi teda ei „identifitseeritud" sellisena 1990. aasta vastuväiteteatises (vt selle kohta Esimese Astme Kohtu 16. novembri 2006. aasta otsus kohtuasjas T-120/04: Peróxidos Orgánicos *vs*. komisjon, EKL 2006, lk II-4441, punkt 47).

32 Lisaks tuleb meenutada, et kirjalikud infonõuded, mis on vastuväiteteatisest sõltumatud meetmed, katkestavad aegumistähtaja kulgemise, tingimusel et need on vajalikud rikkumise uurimiseks või rikkumise menetlemiseks (eespool viidatud kohtuotsus CMA CGM jt *vs*. komisjon, punkt 487). Seejuures on ebaoluline, et need infonõuded esitati pärast 1990. aasta vastuväiteteatist. Esmapilgul tuleb järeldada, et kõnealused infonõuded olid vajalikud rikkumise uurimiseks või menetlemiseks. Muus osas ei vaidlustanud hageja käesolevas asjas üldse seda, et kõnealused infonõuded olid vajalikud. Need infonõuded seega katkestasid ka aegumistähtaja kulgemise.

33 Otsuse 93/82 kohta, milles ei tühistatud osi, milles tõendatakse hageja osalemine EÜ artikli 82 rikkumises määruse nr 2988/74 artikli 2 lõike 1 tähenduses, tuleb märkida, et sellel otsusel on endiselt täielik õigusmõju, eelkõige hagejat puudutava aegumistähtaja kulgemise katkemise suhtes.

34 Seejärel peatus viieaastane aegumistähtaeg määruse nr 2988/74 artikli 3 alusel menetluse ajaks, mis puudutas otsuse 93/82 peale esitatud hagi nii Esimese Astme Kohtusse kui ka Euroopa Kohtusse (19. märtsist 1993 kuni 16. märtsini 2000, ilma et oleks vaja teha otsust ajavahemiku kohta Esimese Astme Kohtu CMB otsuse väljakuulutamisest kuni Euroopa Kohtusse pöördumiseni).

35 Pärast Euroopa Kohtu CMB otsuse väljakuulutamist on pikim aegumistähtaja hulka arvestatud ajavahemik olnud see, mis kestis 2003. aasta vastuväiteteatise teatavakstegemiseni (15. aprillil 2003) hagejale. See ajavahemik, mis kestis umbes 37 kuud, on alla viie aasta. Kuna pärast aegumistähtaja kulgemise katkemist ei ole rikkumise lõppemisest möödunud ühtegi üle viie aasta pikkust ajavahemikku, tuleb märkida, et viieaastast aegumistähtaega on järgitud.

36 Seejärel tuleb märkida kümneaastase aegumistähtaja kohta, et see kulgeb käesolevas asjas edasi, sest 1990. aasta vastuväiteteatis katkestas aegumistähtaja kulgemise. Umbes 14 ja poole aasta pikkuse ajavahemiku jooksul, mis kulges rikkumiste lõppemisest – mis sõltuvalt rikkumisest toimus ajavahemikus septembri lõpust 1989 kuni detsembrini 1989 – kuni vaidlustatud otsusest hagejale teatamiseni (30. aprillil 2004), peatus kümneaastane aegumistähtaeg menetluse ajaks, mis puudutas otsuse 93/82 peale esitatud hagi, teisisõnu umbes seitsmeks aastaks.

37 Sellest järeldub, et kuna ajavahemik, mille hulka ei arvata peatumist ja mis algas tuvastatud rikkumiste lõppemisest ning lõppes vaidlustatud otsuse vastuvõtmisel, ei ületanud kümmet aastat, siis on järgitud ka määruse nr 2988/74 artikli 2 lõikes 3 sätestatud kümneaastast aegumistähtaega.

38 Järelikult võeti vaidlustatud otsus vastu määrust nr 2988/74 järgides.

39 Seega tuleb nüüd analüüsida mõistliku tähtaja põhimõtte kohaldamist käesolevas asjas. Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 41 lõikes 1 sätestatud hea halduse põhimõtte osaks olevat sellist põhimõtet kohaldatakse kogu ühenduse haldusmenetluse suhtes (Esimese Astme Kohtu 13. jaanuari 2004. aasta otsus kohtuasjas T-67/01: JCB Service *vs*. komisjon, EKL 2004, lk II-49, punkt 36).

40 Pooled on eriarvamusel selles, kas mõistliku tähtaja põhimõtet kohaldatakse käesolevas asjas (vt eespool punktid 20 ja 21).

41 Esimese Astme Kohus otsustas eespool viidatud kohtuotsuses CMA CGM jt *vs.* komisjon (punkt 324), et määrusega nr 2988/74 kehtestati täielik normistik, mis reguleerib üksikasjalikult tähtaegu, mille jooksul komisjonil on õigus õiguskindluse aluspõhimõtet kahjustamata määrata trahve ettevõtjatele, kelle suhtes viiakse läbi ühenduse konkurentsieeskirjade kohaldamise menetlust. Kõnealuse normistiku olemasolu tõttu tuleb tagasi lükata kõik argumendid, mis on seotud komisjoni kohustusega teostada trahvide määramise pädevust mõistliku aja jooksul. Euroopa Kohus on kaudselt kinnitanud apellatsioonmenetluses (Euroopa Kohtu 28. oktoobri 2004. aasta määrus kohtuasjas C-236/03 P: komisjon *vs*. CMA CGM jt, kohtulahendite kogumikus ei avaldata, punkt 35) Esimese Astme Kohtu eespool nimetatud hinnangut.

42 Tuleb järeldada, et lahenduse, millele jõuti eespool viidatud kohtuotsuses CMA CGM jt *vs.* komisjon, mida kinnitas Euroopa Kohus nimetatud määrusega, saab käesolevas asjas täielikult üle võtta. Eespool viidatud kohtuotsuses CMA CGM jt *vs.* komisjon tuginesid hagejad mõistliku tähtaja põhimõtte rikkumisele mitte vaidlustatud otsuse tühistamiseks, vaid üksnes oma väite toetuseks hagejatele määratud trahvide tühistamiseks või trahvide suuruse vähendamiseks. Kuna vaidlustatud otsuses määratakse trahv määruse nr 4056/86 artikli 19 lõike 2 tähenduses (vt eespool punkt 22), üritatakse tegelikult käesoleva väitega, millega taotletakse vaidlustatud otsuse tühistamist, vaidlustatud otsusega määratud trahvi tühistamist. Lisaks tegi komisjon vaidlustatud otsuse

määruses nr 2988/74 sätestatud aegumistähtaegu järgides. Seega puudub põhjus kalduda kõrvale lahendusest, milleni Esimese Astme Kohus jõudis eespool viidatud kohtuotsuses CMA CGM jt *vs.* komisjon.

43 Mis puudutab argumentide käsitlemist, mida hageja on vaevalt puudutanud (vt eespool punkt 20), mille eesmärk on kalduda käesolevas asjas kõrvale eespool viidatud kohtuotsuses CMA CGM jt *vs,* komisjon sedastatud lahenduse kohaldamisest, tuleb märkida, et need argumendid ei kannata analüüsimist. Õiguskindluse põhimõttele tehtud viite kohta tuleb meeles pidada, et määruse nr 2988/74 teises põhjenduses võetakse sõnaselgelt arvesse vajadust tagada õiguskindlus, kehtestades täpsemalt aegumispõhimõtte (eespool viidatud kohtuotsus CMA CGM jt *vs.* komisjon, punkt 322). Kaitseõiguste järgimise põhimõtte puhul tuleb meeles pidada, et kuni määruses nr 2988/74 sätestatud aegumistähtaeg ei ole lõppenud, on ettevõtjad ja ettevõtjate ühendused, kelle suhtes toimub nõukogu 6. veebruari 1962. aasta määruse nr 17, esimene määrus asutamislepingu artiklite [81] ja [82] rakendamise kohta (EÜT 1962, 13, lk 204; ELT eriväljaanne 08/01, lk 3), alusel uurimine konkurentsi valdkonnas, ebakindlas olukorras selle menetluse lõpptulemuse ja võimaliku karistuse või trahvide määramise suhtes. Seega on selle ebakindluse pikendamine määruse nr 17 kohaldamismenetlusele omane ega kujuta iseenesest kaitseõiguste kahjustamist (vt selle kohta Esimese Astme Kohtu 16. detsembri 2003. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-5/00 ja T-6/00: Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied ja Technische Unie *vs.* komisjon, EKL 2003, lk II-5761, punkt 91, mis on analoogiliselt kohaldatav määruse nr 4056/86 alusel toimuvatele uurimistele ja mida Euroopa Kohus ei ole selles osas tühistanud).

44 Mis puudutab kohtuistungil hageja esitatud argumenti, mida on korratud eespool punktis 20, tuleb märkida, et sellist argumenti ei toeta määruses nr 2988/74 mitte miski, mistõttu tuleb see tagasi lükata.

45 Konkurentsieeskirjade kohaldamise korral võib mõistliku aja ületamine olla tühistamise põhjus üksnes rikkumisi tuvastava otsuse puhul, kui on tõendatud, et kõnealuse põhimõtte rikkumine on kahjustanud asjaomaste ettevõtjate kaitseõigusi. Peale selle spetsiifilise juhtumi ei ole otsuse tegemise kohustuse täitmata jätmisel mõistliku aja jooksul mingit mõju haldusmenetluse õiguspärasusele (eespool viidatud kohtuotsus Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektronisch Gebied ja Technische Unie *vs*. komisjon, punkt 74 ja seal viidatud kohtupraktika).

46 Lisaks kuulub komisjoni õigluse põhjustel tehtud otsus, mis vastab nüüdseks väljakujunenud ja ühenduse kohtu poolt heakskiidetud praktikale ning millega vähendatakse trahvi suurust menetluse kestuse järgi, komisjoni kaalutlusõigusesse trahvide määramise valdkonnas ja sellele ei ole iseloomulik seada kahtluse alla seda, et käesolevas asjas ei kohaldata mõistliku tähtaja põhimõtet (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus CMA CGM jt *vs*. komisjon, punkt 325).

47 Eespool esitatust järeldub, et vaatamata sellele, et komisjon võttis vaidlustatud otsuse vastu viivitusega, ei saa mõistliku tähtaja põhimõtet kohaldada, sest järgiti aegumistähtaegu määruse nr 2988/74 tähenduses.

48 Esimene väide tuleb seega põhjendamatuse tõttu tagasi lükata, ilma et selle väite raames tuleks analüüsida eespool punktis 17 viidatud hageja etteheidet tema kaitseõiguste väidetava rikkumise kohta, mida analüüsitakse kolmanda väite raames (vt allpool punkt 78).

Kolmas väide, et Euroopa Kohtu CMB otsuses ei ole rikkumised lõplikult tuvastatud

– Poolte argumendid

49 Hageja heidab komisjonile ette põhiliselt seda, et ta ei analüüsinud vaidlustatud otsuses uuesti otsuses 93/82 tõendatud rikkumiste tõelevastavust, sest nende peale ei saanud „enam hagi esitada" (vaidlustatud otsuse põhjendus 48). Seega on arusaamatu, et vaidlustatud otsuse aluseks olevaid asjaolusid ei või vaidlustada.

50 Esiteks väidab hageja, et komisjon viitas vaidlustatud otsuses vääralt Euroopa Kohtu CMB otsuse ja Esimese Astme Kohtu CMB otsuse seadusjõule. Seadusjõu olemasoluks peab Euroopa Kohtu otsus puudutama hageja sõnul samu pooli, samu väiteid ja eelkõige sama akti (Esimese Astme Kohtu 12. detsembri 1996. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-177/94 ja T-377/94: Altmann jt *vs*. komisjon, EKL 1996, lk II-2041, punkt 50–52). Käesolevas asjas kujutab vaidlustatud akt endast otsusest 93/82 eraldiseisvat akti. Lisaks ei esitatud otsuse 93/82 peale esitatud hagi menetluses „paljusid väiteid". Lõpuks väidab hageja, et nõustuda ei saa sellega, et vaidlustatud otsus võeti eraldi vastu 12 aastat varem vastuvõetud otsuse 93/82 põhjal.

51 Teiseks, kuna konkurentsiõigus kuulub „põhiliselt karistusõigusesse" ja kuna „karistusõiguses kohaldatavaid põhiõigusi […] kohaldatakse menetlustele, mis lõppevad konkurentsiõiguses määratavate trahvidega" (Euroopa Kohtu 8. juuli 1999. aasta otsus kohtuasjas C-199/92 P: Hüls *vs*. komisjon, EKL 1999, lk I-4287,

punkt 150, mis on kooskõlas Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikaga), tuleneb „kohaldatavatest üldpõhimõtetest" ja eeskätt Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklist 49 ning ÜRO kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artiklist 15, et kohaldada tuleb kõige soodsamat seadust. Vastavalt mõtteterale *tempus regit actum* tuleb vaidlustatud otsuse õiguspärasust hinnata lähtuvalt akti vastuvõtmise ajal olemas olnud faktilistest ja õiguslikest asjaoludest. Kohaldatav õigus on siiski muutunud hageja jaoks pärast otsuse 93/82 vastuvõtmist oluliselt soodsamaks. Hageja sõnul ei saanud õiguskindluse põhimõte, millele komisjon viitas, takistada komisjonil seda arengut arvesse võtmast. Seevastu oli komisjonil kohustus võtta kõnealust arengut arvesse vastavalt „õiguskindluse põhimõttega oluliselt seotud" *nulla poena sine lege* põhimõttele ning Euroopa inimõiguste konventsiooni artiklile 7 ja Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklile 49.

52 Kolmandaks leiab hageja, et algsete süüdistuste ebaõigsust tõendavad mitmed otsusele 93/82 järgnevad asjaolud, mida komisjon ei saanud jätta tähelepanuta.

53 Neljandaks leiab hageja, et ta ei saanud vaidlustada algseid etteheiteid nende ebatäpsuse tõttu.

54 Komisjon leiab, et ükski selle väite toetuseks esitatud argumentidest ei ole põhjendatud. Nende argumentidega üritatakse vastuolus kohtuotsuse seadusjõu ja õiguskindluse põhimõtetega seada kahtluse alla Euroopa Kohtu CMB otsuses ja Esimese Astme Kohtu CMB otsuses esitatud lahendust ning otsuse 93/82 nende osade kehtivust, mida ei tühistatud, ehk eelkõige nende osade kehtivust, milles kõnealused rikkumised

sedastatakse. Seejärel vaidlustab komisjon ühenduse konkurentsiõiguse karistusõigusliku olemuse ja argumendi, et konkurentsiõigus on arenenud hageja jaoks väidetavalt soodsas suunas.

– Esimese Astme Kohtu hinnang

55 Selle kohta tuleb meelde tuletada, et Euroopa Kohus on tunnistanud, et kohtuotsuse seadusjõu põhimõttel on oluline tähtsus nii ühenduse õiguskorras kui siseriiklikes õiguskordades. Selleks, et tagada nii õiguse ja õigussuhete stabiilsus kui ka korrakohane õigusemõistmine, on oluline, et kohtulahendeid, mis on jõustunud peale olemasolevate edasikaebevõimaluste ammendamist või selleks sätestatud tähtaegade möödumist, ei oleks enam võimalik vaidlustada (Euroopa Kohtu 30. septembri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-224/01: Köbler, EKL 2003, lk I-10239, punkt 38 ja Euroopa Kohtu 16. märtsi 2006. aasta otsus kohtuasjas C-234/04: Kapferer, lk I-2585, punkt 20).

56 Hinnang faktilistele ja õiguslikele küsimustele on saanud lõpliku seadusjõu, kui need küsimused on tegelikult või vältimatult lahendatud kohtuotsusega ning kui selle kohtuotsuse osaline tühistamine ei ole neid mõjutanud (Esimese Astme Kohtu PVC II otsus, punkt 77; vt selle kohta ka Esimese Astme Kohtu 28. veebruari 2002. aasta otsus kohtuasjas T-308/94: Cascades *vs*. komisjon, EKL 2002, lk II-813, punkt 70).

57 Järelikult faktilised või õiguslikud küsimused, mis on tegelikult või vältimatult lahendatud Euroopa Kohtu CMB otsuses ja Esimese Astme Kohtu CMB otsuses, on saanud seadusjõu osas, milles Esimese Astme Kohtu CMB otsuse osaline tühistamine

neid ei mõjuta. Sellest järeldub, et Euroopa Kohtu CMB otsuse pooled, sh hageja ja komisjon, ei või seada uuesti kahtluse alla seda, mille kohta on otsus varem langetatud.

58 Hageja viide eespool viidatud kohtuotsusele Altmann jt *vs.* komisjon ei saa seada kahtluse alla seda järeldust. Nagu komisjon märgib, tehti nimetatud kohtuotsus vastuvõetamatuse vastuväite kontekstis, samas kui käesoleva hagi vastuvõetavust ei ole vaidlustatud. Eespool viidatud kohtuotsus Altmann jt *vs.* komisjon, mis järgib väljakujunenud kohtupraktikat, mille kohaselt Euroopa Kohtu otsuse seadusjõud võib takistada hiljem esitatud hagi vastuvõetavust vaid juhul, kui mõlemal hagil on samad pooled ja puudutavad sama eset ning põhinevad samal hagi alusel (vt selle kohta Euroopa Kohtu 19. septembri 1985. aasta otsus liidetud kohtuasjades 172/83 ja 226/83: Hoogovens Groep *vs*. komisjon, EKL 1985, lk 2831, punkt 9; Euroopa Kohtu 22. septembri 1988. aasta otsus liidetud kohtuasjades 358/85 ja 51/86: Prantsusmaa *vs*. parlament, EKL 1988, lk 4821, punkt 12 ja Esimese Astme Kohtu 8. märtsi 1990. aasta otsus kohtuasjas T-28/89: Maindiaux jt *vs*. TSK, EKL 1990, lk II-59, punkt 23), ei ole seega asjakohane.

59 Lisaks tuleb märkida, et vastavalt õiguskindluse põhimõttele eeldatakse, et ühenduse aktid on õiguspärased ja et need loovad õiguslikke tagajärgi seni, kuni need vastu võtnud institutsioon ei ole neid kehtetuks tunnistanud, kuni neid ei ole tühistamishagi alusel tühistatud või tunnistatud kehtetuks eelotsusemenetluse raames või õigusvastasuse tõttu (Euroopa Kohtu 5. oktoobri 2004. aasta otsus kohtuasjas C-475/01: komisjon *vs*. Kreeka, EKL 2004, lk I-8923, punkt 18 jj). Lisaks takistab õiguskindluse põhimõte ka seda, et ühenduse institutsiooni akti lõplikkus võidakse seada kahtluse alla pärast EÜ artiklis 230 sätestatud ja neid akte puudutava hagi esitamise tähtaja lõppemist, ning seda ka kõnealuseid akte puudutava õigusvastasuse vastuväite raames (Euroopa Kohtu 30. jaanuari 1997. aasta otsus kohtuasjas C-178/95: Wiljo, EKL 1997, lk I-585, punkt 19 ja Euroopa Kohtu 15. veebruari 2001. aasta otsus kohtuasjas C-239/99: Nachi Europe, EKL 2001, lk I-1197, punkt 29; vt selle kohta ka Euroopa Kohtu 9. märtsi 1994. aasta otsus kohtuasjas C-188/92: TWD, EKL 1994, lk I-833, punkt 16).

60 Seega on otsuse 93/82 tühistamata osad, mille peale nüüdsest ei saa enam hagi esitada, lõplik osa ühenduse õiguskorrast ja omavad täielikku õigusmõju. See kehtib eelkõige otsuse 93/82 nende osade suhtes, mis puudutavad hageja osalemist tuvastatud rikkumistes, sest kõnealuste otsuse 93/82 osade õiguspärasust ei mõjuta mingil moel see, et Euroopa Kohus tühistas CMB kohtuotsuses trahvi (ehk otsuse 93/82 resolutiivosa artiklid 6 ja 7) üksnes menetluslikel põhjustel. Hageja ei ole ka vaidlustanud seda õiguspärasust.

61 Sellest järeldub, et hageja argument, et otsuse 93/82 peale esitatud hagi menetluse käigus ei esitatud muid väiteid, tuleb põhjendamatuse tõttu tagasi lükata. Sellise argumendiga nõustumine tähendaks õiguskindluse põhimõtte vastaselt, et seataks kahtluse alla otsuse 93/82 sellised osad, mis on muutunud lõplikeks.

62 Sellest järeldub veel, et komisjon võis õigustatult kasutada vaidlustatud otsuse alusena otsuse 93/82 tühistamata osi, et määrata hagejale trahv selles otsuses tuvastatud rikkumiste eest.

63 Selles suhtes ei välista määrus nr 4056/86 ja määrus nr 17 sõnaselgelt, et kaks eraldi akti ehk see, milles rikkumine tuvastatakse (määruse nr 4056/86 puhul selle artikli 11 lõike 1 alusel), ja see, millega määratakse trahv (sama määruse artikli 19 lõike 2 alusel), võetakse vormiliselt vastu eraldi ja kahe eraldi õigusliku alusega.

64 Lisaks ei oma tähtsust see, et möödunud on 12 aastat otsuse 93/82 ja vaidlustatud otsuse vastuvõtmise vahel, sest vaidlustatud otsus võeti vastu määruse nr 2988/74 aegumissätteid järgides.

65 Tagasi tuleb lükata ka see hageja argument, et ühenduse konkurentsiõigusel on karistusõiguslik olemus ja et komisjon peab vaidlustatud otsuses vastavalt arvesse võtma hageja jaoks selle õigusharu väidetavalt soodsas suunas toimunud arengut.

66 Eeldus, millel see argument põhineb, on väär. Määruse nr 4056/86 artikli 19 lõike 4 sõnastusest järeldub, et selle sätte alusel määratud trahvidel puudub karistusõiguslik olemus. Lisaks on otsustatud, et nõustumine seisukohaga, et konkurentsiõigus on osa karistusõigusest, mõjutaks tõsiselt ühenduse konkurentsiõiguse tõhusust (vt selle kohta 18. septembri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-338/00 P: Volkswagen *vs*. komisjon, EKL 2003, lk I-9189, punkt 97). Lisaks tuleb märkida, et eespool mainitud kohtuotsus Hüls *vs.* komisjon, millele hageja on viidanud, ei ole asjakohane, sest selles kohtuotsuses otsustas Euroopa Kohus vaid seda, et süütuse presumptsiooni põhimõtet kohaldatakse eelkõige ettevõtjaid puudutavate konkurentsieeskirjade rikkumistega seotud menetlustele, mille tagajärjeks võib olla trahvide või karistusmaksete määramine (punkt 150). Viimaks tuleb märkida, et hageja ei ole esitanud oma seisukoha toetuseks ühtegi teist nõuetekohast argumenti, mistõttu see seisukoht tuleb tagasi lükata.

67 Sellest järeldub, et hageja argument tuleb tagasi lükata, ilma et tuleks analüüsida, kas konkurentsieeskirjad, mille põhjal tuvastati otsuses 93/82 kõnealused rikkumised ja määrati karistused, arenesid hagejale soodsamas suunas ajavahemikus, mis algas Euroopa Kohtu CMB otsusega, milles kinnitati otsuses 93/82 tehtud analüüs rikkumiste tuvastamise kohta, ja lõppes vaidlustatud otsusega. Teise võimalusena tuleb märkida, et isegi kui oletada, et konkurentsiõigus on arenenud hagejale soodsas suunas, mida hageja ei ole sugugi tõendanud, ei saa õiguskindluse ja kohtuotsuse seadusjõu põhimõtteid rikkumata seada kahtluse alla neid otsuse 93/82 osi, milles tuvastatakse rikkumised ja hageja osalus neis.

68 Hageja argumendi kohta, et pärast otsust 93/82 ilmnesid väidetavalt uued faktilised asjaolusid, tuleb märkida, et isegi kui oletada, et sellised faktilised asjaolud ilmnesid, ei saanud neid võtta arvesse kohtuotsuse seadusjõu põhimõtte tõttu, mida kohaldatakse ka komisjonile, ja õiguskindluse põhimõtte tõttu ning ka seetõttu, et komisjoni keerukaid hinnanguid, eelkõige konkurentsi valdkonnas, tuleb uurida üksnes neid asjaolusid silmas pidades, mis talle hinnangute tegemise ajal teada olid (Esimese Astme Kohtu 28. märtsi 2000. aasta otsus kohtuasjas T-251/97: T. Port *vs*. komisjon, EKL 2000, lk II-1175, punkt 38).

69 Viimaks tuleb samuti tagasi lükata vaid kinnitusel põhinev argument, et algsed etteheited on ebatäpsed, sest hageja ei ole tõendanud, et tema olukord oleks võinud olla teistsugune, kui algsed etteheited ei oleks olnud hageja sõnul ebatäpsed.

70 Eespool esitatust järeldub, et kolmas väide tuleb selle põhjendamatuse tõttu tagasi lükata.

Teine väide kaitseõiguste rikkumise kohta

– Poolte argumendid

71 Hageja väidab, et tema kaitseõigusi on rikutud, sest „põhilisi asjaolusid" puudutava õiguse muutustele vaatamata keeldus komisjon rikkumiste tõelevastavuse arutamisest ja piiras arutelu trahviga. Kuna hageja sai 1990. aasta vastuväiteteatisest vaid „koopia kommenteerimiseks", ei saanud ta ennast sellel ajahetkel kaitsta vastuväiteteatise vahetu adressaadi ja trahvi võimaliku maksjana. Kuna Euroopa Kohus tühistas hagejale otsusega 93/82 määratud trahvi, sest 1990. aasta vastuväiteteatist ei olnud hagejale adresseeritud, oleks komisjon pidanud menetluse täielikult uuesti algatama ja saatma hagejale „täieliku" vastuväiteteatise, teisisõnu pakkuma hagejale võimalust arutada otsuses 93/82 tuvastatud rikkumisi. 2003. aasta vastuväiteteatis ei täida seega oma

ülesannet, mis seisneb ettevõtjatele kogu sellise informatsiooni andmises, mis võimaldab neil end igakülgselt kaitsta enne komisjoni lõpliku otsuse tegemist (Euroopa Kohtu 31. märtsi 1993. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 ja C-125/85–C-129/85: Ahlström Osakeyhtiö jt *vs*. komisjon, EKL 1993, lk I-1307, punkt 42).

72 Komisjon väidab, et erinevalt ühest teisest ettevõtjast, kes oli samuti otsuse 93/82 adressaat ja kes vaidlustas selle otsuse, otsustas hageja viidata neile argumentidele otsuse 93/82 peale esitatud hagi menetluses vaid trahvi suhtes, tõendades sellega, et ta pidas ennast sel ajal nõuetekohaselt kaitstuks rikkumise tuvastamise suhtes. Seejärel väidab komisjon, et hageja ei või õiguskindluse põhimõtte tõttu esitada neid argumente käesolevas menetluses ja viitab selles suhtes Euroopa Kohtu PVC II otsusele (punkt 73), mille kohaselt tühistatud akti asendamisele suunatud menetlust võib jätkata sellest punktist, milles tekkis õigusvastasus. Seda põhimõtet tuleb komisjoni sõnul kohaldada *a fortiori* käesolevas asjas, sest otsus 93/82 tühistati Euroopa Kohtu CMB otsusega vaid trahvide osas. Viimaks märgib komisjon, et käesolevas asja on algne vormiviga parandatud, sest hageja oli adressaat 2003. aasta vastuväiteteatisel, millega teda teavitati, et talle võidakse määrata individuaalne trahv.

– Esimese Astme Kohtu hinnang

73 Hageja väidab käesolevas väites, et tema kaitseõigusi rikuti vaidlustatud otsuse vastuvõtmisele eelnenud haldusmenetluses, sest tal oli võimalus vaidlustada rikkumiste

tõelevastavus otsuse 93/82 peale esitatud hagi menetluses, kuid väidetavalt mitte kõnealuse otsuse vastuvõtmisele eelnenud haldusmenetluses.

74 Hagejalt küsiti kohtuistungil, kuidas ta oleks saanud ennast paremini kaitsta, kui ta oleks olnud 1990. aasta vastuväiteteatise vahetu adressaat selle asemel, et Cewal hoolitses hageja kui liinilaevanduskonverentsi liikme kaitse eest. Hageja ei andnud siiski ühtegi veenvat vastust. Hageja piirdus vaid viitamisega kompromissile, millel tema sõnul põhineb sellise kutseliidu kaitse, mille liikmetel, kes on üksteise konkurendid, on erinevad või isegi lahkuminevad huvid. Esimese Astme Kohus leiab, et käesolevas asjas ei saa veenvalt esitada nii üldist argumenti, sest täpsemalt oli eranditult kõikide Cewal'i liikmete huvides vaidlustada rikkumised, mis komisjon tuvastas 1990. aasta vastuväiteteatises.

75 Hagejal tuleb esitada konkreetseid tõendeid, et tema olukord oleks võinud olla teistsugune, teisisõnu, et otsus 93/82 oleks võidud vastu võtta teistsuguste tingimustega hagejale süükspandavate rikkumiste tuvastamise suhtes, kui tal oleks olnud võimalus esitada oma märkused 1990. aasta vastuväiteteatise vahetu adressaadina, aga mitte kõnealuse vastuväiteteatise koopia adressaadina. Selles suhtes tuleb meeles pidada, et hageja sai ametliku kutse esitada 1990. aasta vastuväiteteatise kohta kirjalikke märkusi, mis ta ka seejärel esitas, ja osaleda ka ärakuulamisel, mis toimus hageja osavõtul 22. oktoobril 1990.

76 Isegi kui oletada, et hageja ei saanud ennast algses haldusmenetluses seoses rikkumiste tuvastamisega optimaalselt kaitsta, mida hageja ei ole tõendanud, ei saa väidetav hageja kaitseõiguste rikkumine olla igal juhul tulemuslik käesolevas asjas, sest otsus 93/82 on

muutunud rikkumiste tuvastamise suhtes lõplikuks. Tuleb meeles pidada (vt eespool punktid 59–61), et õiguskindluse põhimõte takistab otsuse 93/82 tühistamata osade kahtluse alla seadmist.

77 Lisaks tuleb rõhutada, et 2003. aasta vastuväiteteatises määratakse hageja trahvi adressaadiks. Hageja esitas selle kohta pika vastuse ja vaidlustas rikkumised, st rikkumiste tuvastamise, kuid ei esitanud siiski vähimatki argumenti, mis seonduks lähedalt või kaugelt käesoleva väitega. Vaidlustatud otsuses esitatud komisjoni etteheited on täielikult identsed 2003. aasta vastuväiteteatises sisalduvate etteheidetega (mis omakorda on identsed otsuses 93/82 esitatud etteheidetega). Lisaks kuulas hageja ära ärakuulamise eest vastutav ametnik. Hagejale pakuti juurdepääsu toimikule. Seega võis ta ametlikult teostada oma kaitseõigsusi. Vastupidi selle, mida väidab hageja, täitis 2003. aasta vastuväiteteatis täielikult oma ülesande.

78 Viimaks, mis puudutab esimeses väites hageja viidatud kaitseõiguste väidetavat rikkumist, mis tulenes sellest, et hagejal puudus võimalus leida üles vanu dokumente või saada ühendust endiste töötajatega otsusest 93/82 möödunud aja tõttu (vt eespool punkt 17), tuleb märkida, et hageja ei ole esitanud tõendeid ka sellise rikkumise kohta ja ei ole täpselt tõendanud, millised dokumendid või tunnistajate ütlused oleksid olnud kasulikud. Lisaks tuleb meeles pidada, et hageja ei kasutanud talle pakutud võimalust toimikuga tutvumiseks (vaidlustatud otsuse põhjendus 49), kuigi see sisaldas kõiki dokumente, nagu komisjon kohtuistungil märkis. Igal juhul tundub, et dokumendid, mis hageja sõnul väidetavalt puuduvad ja millele hageja viitab, on seotud rikkumise tõelevastavusega. Kuna need rikkumised tuvastati lõplikult otsuses 93/82, ei saa nende tõelevastavust arutada uuesti, sest vastasel korral rikutakse kohtuotsuse seadusjõu ja õiguskindluse põhimõtteid.

79 Eespool esitatust järeldub, et teine väide tuleb selle põhjendamatuse tõttu tagasi lükata.

Neljas väide, et vaidlustatud otsus on ebapiisavalt põhjendatud ja vaidlustatud otsusel puudub õigustus

– Poolte argumendid

80 Hageja väidab, et vaidlustatud otsus on ebapiisavalt põhjendatud, sest komisjon ei esitanud tõendeid Cewal'i turgu valitseva seisundi, ühegi tuvastatud väidetava kolme rikkumise olemasolu ega selle kohta, et neil oli turgu sulgev mõju EÜ artikli 82 tähenduses. Lisaks ei võimalda vaidlustatud otsus Esimese Astme Kohtul kontrollida oma täielikku pädevust teostades trahvi põhjendatust ja suurust.

81 Komisjon vastab põhiliselt, et käesolev väide, mis on seotud teise väitega ja kattub kolmandaga, tuleb tagasi lükata. Selle väitega tahetakse tegelikult saavutada seda, et ilmses vastuolus hagi esitamise tähtaegade ning õiguskindluse ja kohtuotsuse seadusjõu põhimõtetega analüüsitaks uuesti otsuse 93/82 tühistamata osade ja ka lõplike Euroopa Kohtu CMB otsuse ja Esimese Astme Kohtu CMB otsuse osade põhjendatust, milles lükatakse tagasi väited, millega taotletakse otsuses 93/82 sisalduva hageja toimepandud rikkumiste tuvastamise tühistamist.

– Esimese Astme Kohtu hinnang

82 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on põhjendamiskohustus oluline vorminõue, mida tuleb eristada põhjenduste sisulise õigsuse küsimusest, mis on vaidlusaluse akti sisulise seaduslikkuse küsimus. EÜ artikliga 253 nõutavad põhjendused peavad olema kohandatud asjaomase akti laadiga ning nendest peavad selgelt ja ühemõtteliselt nähtuma akti vastuvõtnud institutsiooni kaalutlused, nii et isikutele, keda akt

puudutab, oleks teada akti põhjendused, nad saaksid kaitsta oma õigusi ja kohus saaks teostada kontrolli (Euroopa Kohtu 13. märtsi 1985. aasta otsus liidetud kohtuasjdes 296/82 ja 318/82: Madalmaad ja Leeuwarder Papierwarenfabriek *vs*. komisjon, EKL 1985, lk 809, punkt 19 ja Euroopa Kohtu 19. septembri 2002. aasta otsus kohtuasjas C-114/00: Hispaania *vs*. komisjon, EKL 2002, lk I-7657, punkt 62). Mis puudutab otsuse vastuvõtmist EÜ artikli 82 alusel, eeldab see põhimõte, et vaidlustatud otsus märgib selles ära faktilised asjaolud, millest sõltub meetme juriidiline õigustatus, ja põhjendused, mis viisid otsuse vastuvõtmiseni (vt selle kohta Esimese Astme Kohtu 30. jaanuari 2007. aasta otsus kohtuasjas T-340/03: France Télécom *vs*. komisjon, EKL 2007, lk II-00107, punkt 57, seda punkti ei ole edasi kaevatud).

83 Tegelikkuses põhineb käesolev väide eeldusel, et komisjon oleks pidanud analüüsima asja uuesti rikkumiste tuvastamise seisukohalt. Vaidlustatud otsus on otsus, millega määratakse trahv määruse nr 2988/74 artikli 19 lõike 2 tähenduses (vt eespool punkt 22). Vaidlustatud otsuse punktides 67–111 esitatakse trahviga seotud nõutavad põhjendused. Lisaks peeti kolmanda väite analüüsis põhjendatuks seda vaidlustatud otsuses valitud lähenemisviisi, mille kohaselt trahvi määramise alusena kasutatakse otsuse 93/82 neid osi, milles rikkumised tuvastatakse, mida ei ole tühistatud ja mis on muutunud lõplikeks. Lisaks on selge, et komisjon on õiguslikult piisavalt selgitanud seda lähenemisviisi. Vaidlustatud otsusest (põhjendused 17 ja 41) ja lisaks 2003. aasta vastuväiteteatisest (eelkõige põhjendus 27) nähtub, et hageja toimepandud rikkumiste õigsuse suhtes viitas komisjon vaid otsuse 93/82 neile osadele, milles mainitud rikkumised tõendatakse ja mille kokkuvõte sisaldub vaidlustatud otsuses (põhjendused 21–40). Komisjon märkis vaidlustatud otsuses (põhjendused 42–46) veel, et otsuse 93/82 tühistamata osad on muutunud lõplikeks vastavalt õiguskindluse ja kohtuotsuse seadusjõu põhimõttele.

84 Seega on selge, et hageja võis tutvuda kõigi vaidlustatud otsuse õigustustega. Lisaks tuleb märkida, et Esimese Astme Kohtul oli täielikult võimalik teostada vaidlustatud otsuse õiguspärasuse kontrolli.

85 Eespool esitatust järeldub, et vaidlustatud otsus on piisavalt põhjendatud.

86 Neljas väide tuleb seetõttu põhjendamatuse tõttu tagasi lükata.

Teise võimalusena esitatud nõuded määratud trahvi summa vähendamiseks

Viies väide, et trahv on diskrimineeriv

– Poolte argumendid

87 Hageja väidab, et teda diskrimineeriti, kui talle määrati peaaegu kogu trahv. Hageja sõnul oleks trahvi pidanud määrama ka Compagnie maritime du Congo'le (edaspidi „CMDC"), varem Compagnie maritime zaïroise (edaspidi „CMZ"), kes vastavalt määruse nr 4056/86 artikli 3 punktis e sätestatud lasti või tulude jaotamisele liikmete vahel sai rikkumisest kõige rohkem kasu, sest ta sai suurima osa ühistest tuludest. Cewal'i juhataja ja peasekretäri kuulumine hageja juhtkonda, Cewal'i peasekretariaadi tegutsemine hagejaga samas hoones ja hagejale väidetavalt ülevõimu kindlustanud tegevus, millele viidatakse vaidlustatud otsuses, ei ole otsustavad põhjused. Cewal oli liikmetest eraldiseisev üksus ja kõik tema otsused võeti vastu üksmeelselt või kahe kolmandiku liikmete häälteenamusega. Otsustav ei ole ka see, et hageja omandas valitseva mõju Dafra-Lines'is ja Deutsche Afrika Linien-Woermann Linies'is. Omandamiskuupäevad ei kattu ajavahemikuga, mille jooksul väidetavad rikkumised pandi toime. Mis puudutab CMZ õiguste müüki või üleminekut hagejale või Cewal'ile, siis oli tegemist üksnes hageja ja CMZ vaheliste lühiaegsete kokkulepetega, mille

kehtivuse ajal CMZ jätkas täielikult oma tegevust laevandusettevõtjana. CMZ kasutas oma laevu uuesti aastal 1993. Lisaks toimus see tegevus pärast väidetavate rikkumiste lõppu. CMZ tegeles liinilaevandusega ajal, kui rikkumised toimusid. Viimaks väidab hageja, et CMDC on Cewal'i liikmetest ainus, kes veel tegutseb Euroopa ja Zaire (nüüd Kongo Demokraatlik Vabariik) vahelisel liinil. Lisaks on komisjoni seisukoht, et hagejal oli Cewal'is kõige rohkem vastutust ja et hageja tegevusel oli eriti oluline mõju turule, vastuolus komisjoni praktikaga ja ühise turgu valitseva seisundi teooriaga. Viimaks ei olnud CMDC vaidlustatud otsuse vastuvõtmise ajal enam raskes majanduslikus olukorras, mis oli olnud õigustuseks, et komisjon ei määranud talle trahvi otsuses 93/82, samas kui hagejal olid omakorda sellised raskused tekkinud.

88 Seega „ainus õigustus", mis esitati vaidlustatud otsuse põhjenduses 88 CMDC-le trahvi mittemääramiseks ja mille kohaselt ükski teine Cewal'i liige „ei saanud väita, et ta on samas olukorras nagu CMZ, kes pidi loobuma laevadest ega tegutsenud enam meretranspordi valdkonnas", ei ole veenev. Hageja väidab ise olevat nüüd olukorras, kus tal ei ole enam laevu ja kus ta ei tegutse meretranspordi valdkonnas. Komisjoni põhjendused õigustavad seega vastupidist, et trahvi maksab just CMDC, aga mitte hageja.

89 Lisaks väidab hageja, et komisjon nõustus, et ta kasutas trahvi summa kinnitamise viiteaastana pigem aastat 2003 kui aastat 1992. Seega oleks komisjon pidanud

kontrollima, kas trahv oli diskrimineeriv aastal 2004, ja võtma arvesse, et CMDC tegutses nüüd kõnealuses valdkonnas aktiivselt ja et tal ei ole enam neid raskusi, mille tõttu komisjon jättis talle otsuses 93/82 trahvi määramata.

90 Võrdse kohtlemise põhimõtet käsitleva etteheite vaidlustamiseks ei saa komisjon viidata nõuetekohaselt Esimese Astme Kohtu CMB otsusele, mis tehti aastal 1992 valitsenud olukorra kohta. Vastupidi, Esimese Astme Kohtu CMB otsuse punkti 237 kohaldamine hagejale aastal 2004 viiks selleni, et hageja vabastataks trahvidest, sest ta ei tegutse enam kõnealusel tegevusalal.

91 Komisjon vaidlustab need argumendid.

– Esimese Astme Kohtu hinnang

92 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on võrdse kohtlemise põhimõtet rikutud siis, kui sarnaseid olukordi koheldakse erinevalt või kui erinevaid olukordi koheldakse ühetaoliselt, välja arvatud, kui selline kohtlemine on objektiivselt põhjendatud (Esimese Astme Kohtu 29. novembri 2005. aasta otsus kohtuasjas T-62/02: Union Pigments *vs.* komisjon, EKL 2005, lk II-5057, punktid 155 ja 156; Esimese Astme Kohtu 6. detsembri 2005. aasta otsus kohtuasjas T-48/02: Brouwerij Haacht *vs.* komisjon, EKL 2005, lk II-5259, punkt 108 ja Esimese Astme Kohtu 5. detsembri 2006. aasta otsus kohtuasjas T-303/02: Westfalen Gassen Nederland *vs.* komisjon, EKL 2006, lk II-4567, punkt 152).

93 Käesolevas asjas väidab hageja, et teda on diskrimineeritud võrreldes teiste Cewal'i liikmesettevõtjate ja eelkõige CMDC-ga, kellele ei määratud trahvi, kuigi nad olid

vaidlustatud otsuse vastuvõtmisel olukorras, mis sarnaneb väidetavalt olukorrale, milles oli tema otsuse 93/82 vastuvõtmisel.

94 Selle kohta tuletab Esimese Astme Kohus meelde, et kui üks ettevõtja on oma käitumisega rikkunud EÜ artiklit 82, ei saa ta vabaneda kõikidest karistustest põhjusel, et teistele ettevõtjatele trahvi ei määratud, kuigi ühenduse kohus ei käsitle nende olukorda, nagu käesolevas asjas (vt EÜ artiklit 81 rikkunud ettevõtjate kohta eespool viidatud kohtuotsus Ahlström Osakeyhtiö jt *vs*. komisjon, punkt 197; eespool viidatud kohtuotsus Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied ja Technische Unie *vs*. komisjon, punkt 430 ja eespool viidatud kohtuotsus Peróxidos Orgánicos *vs*. komisjon, punkt 77).

95 Igal juhul tuleb järeldada, et teostades EÜ artikli 229 tähenduses täielikku pädevust vastavalt määruse nr 4056/86 artiklile 21, ei ole Esimese Astme Kohus kohustatud vähendama hagejale määratud trahvi, selleks et võtta arvesse diskrimineerimist, mille all hageja väidetavalt kannatas võrreldes CMDC-ga.

96 Esiteks ei saa järeldada, et hageja ja CMZ olid sarnastes olukordades otsuse 93/82 vastuvõtmisel. Selles suhtes piisab, kui meeles pidada, et hageja osalemine rikkumises oli suurem. Lisaks erines CMZ majanduslik ja kaubanduslik olukord selgelt hageja olukorrast otsuse 93/82 vastuvõtmisel, mistõttu komisjon ei rikkunud võrdse kohtlemise põhimõtet, kui ta määras hagejale kõrgema trahvi kui teistele Cewal'i liikmetele ega määranud trahvi CMZ-ile.

97 Teiseks, nende olukordade sarnasus, millele hageja viitab käesolevas väites, on seotud tema enda olukorra muutmisega, mis toimus pärast rikkumiste tuvastamist otsuses 93/82. Sellist muudatust ei saanud siiski võtta arvesse vaidlustatud otsuses, mille eesmärk oli määrata rahalisi karistusi otsuses 93/82 lõplikult tuvastatud rikkumiste eest. Komisjon oli kohustatud hageja uues olukorras võtma arvesse vaid maksimaalset piirmäära määruse nr 4056/86 artikli 19 lõike 2 tähenduses, mis on 10% vaidlustatud otsusele eelneva majandusaasta käibest, mida komisjon tegigi (vaidlustatud otsuse põhjendus 111).

98 Viies väide tuleb seega põhjendamatuse tõttu tagasi lükata.

Kuues väide, et trahv on ebaproportsionaalne

– Poolte argumendid

99 Hageja esitab käesoleva väite toetuseks neli etteheidet.

100 Esiteks väidab hageja, et tuvastatud rikkumised ei ole rasked. Cewal'i turuosa kahanes tema konkurentide turuosa kasuks rikkumiste toimepanemise ajavahemikus ja Cewal'it süüdistati liiga madalates, kuid mitte liiga kõrgetes hindades ning kõnealune turg oli „mikroskoopiline".

101 Teiseks väidab hageja, et kuna tegemist oli uut moodi süüdimõistmisega ühise turgu valitseva seisundi kuritarvitamise eest, siis oleks, arvestades komisjoni ja kohtu tavalist ning täielikult erinevat praktikat, pidanud talle määrama vaid sümboolse trahvi. Hageja rõhutab veel, et väidetavad rikkumised on veel tänasel päeval uut laadi, teisisõnu rikkumine, mis on seotud Ogefrem'iga sõlmitud kokkuleppega, on esimene juhtum, kui tegemist on rikkumisega, mis toimus surve avaldamisega välisriigi valitsusele, ja et rikkumine, mis on seotud hinnavõitluslaevade kasutamisega, tähendab omahinnast madalamate hindade mõiste laiendamist ning et lojaalsusallahindlused tõstavad esile uue probleemi määruse nr 4056/86 tõlgendamisel.

102 Kolmandaks tegi hageja komisjoniga koostööd kui Cewal'i liige. Hageja sõnul lõpetas Cewal rikkumised mitu kuud enne 1990. aasta vastuväiteteatise saatmist ja üritas ka aktiivselt aidata komisjoni õigusaktide vastuolus, millega seisid silmitsi Euroopa Ühendus, Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon (OECD) ning Lääne- ja Kesk-Aafrika riigid. Hageja sõnul tuleb seda koostöösuhtumist pidada kergendavaks asjaoluks vastavalt suunistele määruse nr 17 artikli 15 lõike 2 ja ESTÜ asutamislepingu artikli 65 lõike 5 kohaselt määratavate trahvide arvutamise meetodi kohta (EÜT 1998, C 9, lk 3; ELT eriväljaanne 08/01, lk 171; edaspidi „suunised").

103 Neljandaks väidab hageja veel, et trahvi arvutamine rikkumise kestuse põhjal on väär. Kuna rikkumise kestus „kõikus pooleteise aasta ja kahe aasta vahel", ei mõista hageja, miks komisjon suurendas ilma õigustuseta trahvi summasid 15 või 20% vastavalt rikkumisele kohe rikkumiste esimesest aastast alates, teisisõnu „selgelt rohkem" kui seda lubavad komisjoni praktika ja suunised.

104 Komisjon vaidleb neile argumentidele vastu.

105 Esiteks märgib komisjon rikkumiste raskusastme kohta, et rikkumiste toimepanemise ajavahemikus Cewal'i turuosa kahanemine korrelatsioonis konkurentide turuosa kasvuga ei sea kahtluse alla komisjoni hinnangut, mis ei põhine peamiselt Cewal'i turuosal, vaid ka mitmetel muudel asjaoludel, mille hulka kuuluvad tavapärased prahihinnad, mida kohaldati siis, kui ei kasutatud hinnavõitluslaevu, ja mis on liikmete kantavatest kuludest kõrgemad ning millest nähtub nõrk konkurents. Komisjon tuletab meelde, et igal juhul kinnitati Esimese Astme Kohtu CMB otsuses, et rikkumised on rasked.

106 Teiseks, mis puudutab argumenti, et otsuses 93/82 tuvastatud ühise turgu valitseva seisundi kuritarvitamises süüdistamine on uue olemusega, millest kohtupraktika kohaselt oleks pidanud järelduma, et sellise rikkumise eest ei saa määrata trahvi, tuletab komisjon esiteks meelde Esimese Astme Kohtu CMB otsust, mille kohaselt oli õiguspärane jätta arvesse võtmata ühise turgu valitseva seisundi mõiste väidetav uus laad, sest nende etteheidetud rikkumiste eesmärk ei olnud seotud millegi uuega konkurentsiõiguses. Komisjon tuletab veel meelde, et Euroopa Kohtu CMB otsuses välistati selgelt, et tegevus, mille eest otsuses 93/82 määrati karistus, kujutab endast uue rikkumise mõistet.

107 Kolmandaks, mis puudutab hageja argumenti, et tema suhtumine oli väidetavalt koostööle suunatud, ja eeskätt asjaolu, et Cewal lõpetas rikkumised kiiresti, väidab komisjon, et suunistes viidatakse vaid komisjoni praktikale nende trahvide valdkonnas, mis määratakse vastavalt määruse nr 17 artikli 15 lõikele 2 ja ESTÜ asutamislepingu artikli 65 lõikele 5, aga mitte trahvidele, mis määratakse määruse nr 4056/86 artikli 19 lõike 2 alusel. Kui siiski oletada, et suuniseid saab kohaldada käesolevas asjas analoogia alusel, ei saa hageja viidata käesolevas asjas kergendavale asjaolule, sest rikkumise vabatahtlikku lõpetamist enne komisjoni uurimise algatamist võeti piisavalt arvesse rikkumise kestuse arvutamisel ja ettevõtja võib viidata suuniste punkti 3 kolmandale taandele üksnes juhul, kui rikkumise lõpetamine johtus komisjoni sekkumisest

(Esimese Astme Kohtu 29. aprilli 2004. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-236/01, T-239/01, T-244/01–T-246/01, T-251/01 ja T-252/01: Tokai Carbon jt *vs*. komisjon, EKL 2004, lk II-1181, punkt 341). Argumendile, et hageja aitas komisjoni õigusaktide vastuolu lahendamisel, vaidleb komisjon vastu ja viitab Esimese Astme Kohtu CMB otsusele.

108 Viimaks leiab komisjon rikkumise kestust käsitleva hageja argumendi kohta, et isegi kui oletada, et suunised on kohaldatavad, võib trahvisummat suuniste punkt 1 B alusel suurendada kuni 50% keskmise kestusega rikkumiste korral (üldiselt kestavad üks kuni viis aastat), mis lubab suurendamist 10% aastas, sealhulgas rikkumise esimesed 12 kuud. Komisjon täpsustab, et selline suurendamine on tema väljakujunenud praktika.

– Esimese Astme Kohtu hinnang

109 Kõigepealt tuleb meenutada, et erinevalt sellest, mida väidab komisjon, kohaldatakse suuniseid analoogia alusel transpordisätete rikkumistele, mis on tuvastatud ja mille eest on määratud karistus määruse nr 4056/86 alusel, ja järelikult käesolevale asjale (eespool viidatud Esimese Astme Kohtu otsus CMA CGM jt *vs*. komisjon, punkt 242; Esimese Astme Kohtu 11. detsembri 2003. aasta otsus kohtuasjas T-66/99: Minoan Lines *vs*. komisjon, EKL 2003, lk II-5515, punkt 270 ja Esimese Astme Kohtu 11. detsembri 2003. aasta otsus kohtuasjas T-65/99: Strintzis Lines Shipping *vs*. komisjon, EKL 2003, lk II-5433, punkt 158; vt selle kohta ka 30. septembri 2003. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-191/98, T-212/98–T-214/98: Atlantic Container Line jt *vs*. komisjon, EKL 2003, lk II-3275, punktid 1525, 1528 ja 1571).

110 Lisaks see, et Euroopa Kohus tühistas oma CMB otsuses otsuse 93/82 resolutiivosa artiklid 6 ja 7 üksnes menetluslikel põhjustel, sest ettevõtjad, kellele määrati trahv rikkumises osaluse ulatuse alusel, ei olnud adressaadid 1990. aasta vastuväiteteatisel, milles vaid Cewal määrati trahvi võimalikuks adressaadiks, ei kahjusta otsuse 93/82 nende osade kehtivust, milles käsitletakse Cewal'i toimepandud rikkumiste tunnusjooni, sh neid, mida võib arvestada hagejale määratava trahvi arvutamisel. Esimese Astme Kohus võib seega õiguspäraselt neile tugineda, kui ta teostab määruse nr 4056/86 artikli 21 alusel EÜ artiklis 229 sätestatud täielikku pädevust hagejale vaidlustatud otsuses määratud trahvi summa hindamisel.

Rikkumiste raskusaste

111 Tuleb meenutada, et komisjon leidis otsuses 93/82 (põhjendused 102 ja 103), et kõnealused rikkumised olid rasked ja tahtlikud. Lisaks leidis komisjon endiselt 2003. aasta vastuväiteteatises (põhjendused 31–61) ja seejärel vaidlustatud otsuses (põhjendused 67–84), et kõnealused rikkumised on rasked rikkumised. Komisjon leiab veel, et need mõjutasid kogu turgu (Põhjamere ja Kongo vaheline laevaliiklus).

112 Tuleb veel märkida, et hageja vaidlustas otsuse 93/82 tühistamist taotlevates põhilistes nõuetes EÜ artiklite 81 ja 82 rikkumise, Cewal'i liikmete ühise turgu valitseva seisundi ning selle, et hinnavõitluslaevade ja lojaalsuskokkulepetega seotud tegevus oli rikkumine. Hageja ei eita siiski, et kõnealust praktikat rakendati turul tegutseva ainsa

konkurendi kõrvaldamiseks, mistõttu hageja ei saa põhjendatult vaidlustada kõnealuste rikkumiste tahtlikkust ja raskust.

113 Seega etteheide, et kõnealused rikkumised ei ole rasked, tuleb tagasi lükata.

Rikkumiste väidetav uus laad

114 Tuleb meenutada, et komisjon leidis otsuses 93/82 (põhjendused 116–119), et kõnealused rikkumised ei olnud uut laadi rikkumised ja et trahvi summa vähendamine ei olnud õigustatud. Esimese Astme Kohus leidis CMB otsuses (punkt 248), et kõnealused rikkumised ei olnud uut laadi. Euroopa Kohus kinnitas sõnaselgelt seda hinnangut hinnavõitluslaevade kasutamise kohta (Euroopa Kohtu CMB otsus, punkt 120).

115 Komisjon säilitas oma algse seisukoha 2003. aasta vastuväiteteatises (punktid 63–67) ja vaidlustatud otsuses (põhjendused 101–106).

116 Esimese Astme Kohus leiab seega, et puudub põhjus kalduda kõrvale oma varasemast hinnangust. Tuleb märkida, et etteheidetud rikkumiste eesmärk ehk ainsa turul tegutseva konkurendi kõrvaldamine turult ei ole midagi uut konkurentsiõiguses.

117 Seega tuleb tagasi lükata etteheide, et kõnealused rikkumised on väidetavalt uut laadi rikkumised.

Väidetav koostöö komisjoniga

118 Mis puudutab kõigepealt argumenti, et Cewal aitas komisjoni kolmandate riikide või OECD-ga peetavates läbirääkimistes, tuleb märkida, et Esimese Astme Kohus otsustas oma CMB otsuses (punkt 239), et selline abistamine ei mõjutanud sugugi EÜ artikli 82 kolme rikkumise eest määratud trahvi summat.

119 Selles osas leiab Esimese Astme Kohus, et puudub põhjus kalduda kõrvale oma varasemast hinnangust.

120 Mis puudutab väidetavat koostööd hagejaga, mis on seotud rikkumiste lõpetamisega pärast komisjoni esimest sekkumist, tuleb meeles pidada, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt ei ole komisjonil üldiselt kohustust lugeda rikkumise jätkamist raskendavaks asjaoluks ega rikkumise lõpetamist kergendavaks asjaoluks (Esimese Astme Kohtu 20. märtsi 2002. aasta otsus kohtuasjas T-31/99: ABB Asea Brown Boveri *vs*. komisjon, EKL 2002, lk II-1881, punkt 213). Trahvi vähendamine tähendaks seda, et trahvide arvutamisel võetaks rikkumise kestust arvesse kaks korda. Järelikult ei olnud komisjon mingil juhul kohustatud oma kaalutlusõiguse raames vähendama trahvi ilmse rikkumise lõpetamise eest vaatamata selle lõpetamise toimumisele enne või pärast neid sekkumisi.

121 Seega tuleb tagasi lükata etteheide, mis tuleneb hageja väidetavast koostööst komisjoniga.

Rikkumiste kestus

122 Kõigepealt tuleb meeles pidada, et otsuse 93/82 ja vajadusel Esimese Astme Kohtu CMB otsuse (punktid 241 ja 242) sedastuste järgi oli Ogefrem'iga sõlmitud kokkulepe õigusvastane alates määruse nr 4056/86 jõustumisest ehk 1. juulist 1987 kuni 1989. aasta septembri lõpuni, teisisõnu kaks aastat ja kolm kuud. Lojaalsuskokkulepetega seotud rikkumine toimus 1. juulist 1987 kuni 1989. aasta novembri lõpuni ehk kaks aastat ja viis kuud. Hinnavõitluslaevadega seotud rikkumine toimus 1988. aasta maist 1989. aasta novembri lõpuni ehk poolteist aastat.

123 Kõnealused rikkumised kuuluvad keskmise kestusega rikkumiste kategooriasse (üks kuni viis aastat) suuniste tähenduses. Selles suhtes järeldub suuniste punktist 1 B, et sellise kestusega rikkumise eest võib rikkumise kestuse tõttu määratav trahvi lisasumma olla kuni 50% rikkumise raskusastme alusel määratud summast.

124 Suunistes ei käsitleta küsimust, kas rikkumise esimese aasta puhul on õigustatud rikkumise raskusastme alusel määratud trahvi summa suurendamine 10%. Selle kohta on Esimese Astme Kohus otsustanud, et suuniste punktist 1 B nähtub, et rikkumise väga lühikese kestuse korral, – st rikkumise kestus alla aasta –, on õigustatud üksnes see, kui rikkumise raskusastme alusel määratud trahvi ei suurendata (eespool viidatud kohtuotsus CMA CGM t *vs*. komisjon, punkt 283).

125 Sellest järeldub vastupidi, et kuna kõnealused rikkumised kestsid üle aasta, oli komisjonil õigus vaidlustatud otsuses vaikimisi järeldada, et rikkumise raskusastme põhjal määratud summat võib suurendada 10% iga täieliku aasta eest, mil rikkumine kestis, ja et vähema kui täieliku aasta eest võib seda summat suurendada 5% mis tahes ajavahemiku eest üle kuue kuu.

126 Seega on õigustatud, et trahvi summadele lisati 20% Ogefrem'iga sõlmitud kokkuleppe ja lojaalsuskokkulepete eest ning 15% hinnavõitluslaevadega seotud rikkumise eest.

127 Järelikult tuleb tagasi lükata etteheide, et trahvi summat suurendati rikkumiste kestuse eest põhjendamatult.

128 Eespool esitatust järeldub, et kuues väide tuleb põhjendamatuse tõttu tagasi lükata.

Seitsmes väide, et rikutud on komisjoni tavapärast praktikat

– Poolte argumendid

129 Hageja väidab põhiliselt, et liinilaevanduskonverentside juhtumites, välja arvatud käesolevas asjas, on komisjon alati kasutanud trahvi alusena liinilaevanduse valdkonnas tegutsevate asjaomaste ettevõtjate ülemaailmset käivet, mis on tekkinud trahvi määrava otsuse vastuvõtmise aastale eelnenud majandusaastal. Komisjon kaldus sellest

praktikast siiski kõrvale ilma ühegi selgituseta ega ole esitanud trahvi määramise objektiivset ja mittediskrimineerivat alust. Lisaks väidab hageja, et komisjon kaldus kõrvale 2003. aasta vastuväiteteatises esitatud andmetest ja et eriti meelevaldne oli valida aasta 1991 aasta 2003 asemel (Esimese Astme Kohtu 6. aprilli 1995. aasta otsus kohtuasjas T-142/89: Boël *vs*. komisjon, EKL 1995, lk II-867, punkt 133) ning et see valik on põhjendamata.

130 Komisjon tuletab meelde, et pärast suuniste vastuvõtmist aastal 1998 ei arvutata trahvi summat enam rikkumise toime pannud ettevõtja käibe alusel. Selles suhtes ei põhine vaidlustatud otsus tegelikult trahvisumma arvutamisel hageja käibest, vaid kõigil muudel 2003. aasta vastuväiteteatises mainitud asjaoludel. Lisaks on viiteaasta valik tähtsusetu, sest mõlemal juhul ei ole ületatud piirmäära, mis on 10% hageja käibest.

– Esimese Astme Kohtu hinnang

131 Tuleb meenutada, et komisjonil ei ole trahvisummade kindlaksmääramisel vastavalt kõnealuse rikkumise raskusastmele ja kestusele kohustust arvutada trahv asjaomaste ettevõtjate käibel põhinevate summade alusel (Euroopa Kohtu 28. juuni 2005. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P ja C-213/02 P: Dansk Rørindustri jt *vs*. komisjon, EKL 2005, lk I-5425, punkt 255 ja eespool viidatud kohtuotsus Bolloré jt *vs*. komisjon, punktid 484 ja 496).

132 Tuleb märkida, et komisjon ei ole seotud oma varasemate otsustega, ja veelgi enam on see nii siis, kui otsused, millele viidatakse, on vastu võetud enne suuniste kohaldamist (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Bolloré jt *vs.* komisjon, punkt 650). Igal juhul ei ole komisjoni varasem praktika iseenesest trahvide määramise õiguslik raamistik konkurentsi valdkonnas, sest selline raamistik on määratletud üksnes määruses nr 4056/86 (eespool viidatud kohtuotsus Tokai Carbon jt *vs.* komisjon, punkt 191, mis tehti seoses määruse nr 17 kohaldamisega ja mida kohaldatakse käesolevas asjas analoogia alusel).

133 Komisjon võis seega õigustatult kalduda kõrvale varasemast praktikast ja mitte arvestada hageja käivet trahvi summa arvutamisel, sest komisjonil on lai kaalutlusruum trahvisummade kindlaksmääramisel, et suunata ettevõtjate käitumist konkurentsieeskirjade järgimisele (vt selle kohta ja analoogia alusel eespool viidatud kohtuotsus Dansk Rørindustri jt *vs.* komisjon, punkt 172 ja eespool viidatud kohtuotsus Cheil Jedang *vs.* komisjon, punkt 60 ja seal viidatud kohtupraktika).

134 Lisaks tuleb märkida, et viiteaasta valikul puudub tähtsus, kui arvutada piirmäära, mis on 10% käibest ja mida ei tohi ületada, sest määratud trahvi summa ei ületa seda piirmäära hageja 1991. aasta ja 2003. aasta käibe suhtes, kui lähtuda vaidlustatud otsuses esitatud arvandmetest, mida hageja ei ole vaidlustanud.

135 Järelikult tuleb seitsmes väide põhjendamatuse tõttu tagasi lükata.

Kaheksas väide, et võimu on kuritarvitatud

– Poolte argumendid

136 Hageja väidab põhiliselt, et trahvi mittemääramist CMDC-le võib seletada vaid poliitiliste põhjustega, mis ei ole seotud ühenduse konkurentsiõigusega ja millega üritatakse ära kaotada Zaire kaupade jaotussüsteemi, – otseselt Zaire't ründamata (nüüd Kongo Demokraatlik Vabariik) –, CMZ-i kaudu, mis kuulub 100% Zaire riigile. Hageja sõnul saab selle argumendi toetuseks viidata mitmetele asjaoludele, nagu olukorrale, milles menetlus algatati, mille lõppemise tulemusel võeti vastu otsus 93/82, ning millele järgnesid Zaire õigusnorme puudutavad kaebused ning ühenduse ja Zaire vaheliste teatud läbirääkimiste ebaõnnestumine vana vaidluse teemal seoses ÜRO kaubandus- ja arengukonverentsi (UNCTAD) koodeksi tõlgendamisega. Oma 1. aprilli 1992. aasta otsuses 92/262/EMÜ EMÜ asutamislepingu artiklite 85 ja 86 kohaldamise kohta (IV/32.450 – Prantsuse ja Lääne-Aafrika laevaomanike komiteed) (EÜT L 134, lk 1), mis võeti vastu samaaegselt otsusega 93/82, ei määranud komisjon trahve Aafrika transpordiliinide suhtes. Lisaks märkisid kõrgema taseme siseriiklikud või komisjoni vastutavad isikud enne otsuse 93/82 vastuvõtmist, et konkurentsiõigus ei olnud parim vahend kaubavedude reguleerimiseks Aafrikas ja et trahvi maksmise kohustuse panemine CMZ-ile põhjustaks poliitilise probleemi. Viimaks vaidleb hageja vastu sellele, et komisjon viitab Esimese Astme Kohtu CMB otsusele, sest võimu kuritarvitamise väidet peeti sel ajal „täielikult muuks väiteks". Seega võeti vaidlustatud otsus vastu muul eesmärgil kui sellel, mis tehti teatavaks (Euroopa Kohtu 13. novembri 1990. aasta otsus kohtuasjas C-331/88: Fedesa jt, EKL 1990, lk I-4023).

137 Komisjon märgib, et ta ei näe viiteid võimu kuritarvitamisele selles, et CMDC-le ei määratud trahvi, ja viitab Esimese Astme Kohtu CMB otsusele, milles lükati sama väide tagasi. Komisjon rõhutab, et käesolevas väites puudutavad hageja esitatud argumendid faktilisi asjaolusid, mis toimusid enne otsuse 93/82 vastuvõtmist, ja et nendega

üritatakse tegelikult vaidlustada veel kord kõnealuse otsuse põhjendatust. Selles suhtes tuleb märkida, et hageja ei üritanud isegi kontrollida, kas Kongo õigusaktid, millest vaidlustatud otsusega üritati tema sõnul mööda minna, olid veel jõus vaidlustatud otsuse vastuvõtmisel.

– Esimese Astme Kohtu hinnang

138 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on otsuse puhul võimu kuritarvitamisega tegemist vaid siis, kui objektiivsete, asjakohaste ja ühtelangevate tõendite põhjal selgub, et otsus on vastu võetud eranditult või peamiselt teiste eesmärkide saavutamiseks kui need, millele toetuti (Euroopa Kohtu 25. jaanuari 2007. aasta otsus kohtuasjas C-407/04 P: Dalmine *vs.* komisjon, EKL 2007, lk I-829, punkt 99 ja Esimese Astme Kohtu 6. aprilli 1995. aasta otsus kohtuasjas T-143/89: Ferriere Nord *vs.* komisjon, EKL 1995, lk II-917, punkt 68).

139 Tuleb veel meenutada, et Esimese Astme Kohus lükkas oma CMB otsuse punktis 238 tagasi argumendi võimu kuritarvitamise kohta. Käesolevas asjas ei ole hageja tõendanud sugugi oma seisukohta, et argument, mille kohta Esimese Astme Kohus võttis seisukoha CMB kohtuotsuses, erines täielikult sellest, mida hageja nüüd väidab. Vastupidi – argumendid käesolevas asjas esitatud väite toetuseks näivad kattuvat suurel määral nendega, mis esitati Esimese Astme Kohtule hindamiseks aastal 1993 ja mis puudutasid otsust 92/262. Nagu Esimese Astme Kohus märkis eespool viienda väite analüüsimisel (vt eespool punkt 96), oli komisjonil igal juhul õigus jätta otsuses 93/82 trahv CMZ-le määramata põhjusel, et tema kaubanduslik ja majanduslik olukord erines teiste rikkumises osalenute tolleaegsest kaubanduslikust ja majanduslikust olukorrast. Isegi kui on tõsi, et uurimise, mis lõppes otsuse 93/82 vastuvõtmisega, algatas komisjon pärast teatud diplomaatiliste läbirääkimiste ebaõnnestumist, ei takistanud see, et ühendus kasutas seda vahendit kõigepealt edutult, teostada komisjonil oma pädevust konkurentsi valdkonnas.

140 Igal juhul nähtub vaidlustatud otsuse ülesehitusest ja sõnastusest, et see otsus võeti vastu selleks, et parandada EÜ artikli 82 rikkumise toimepanemise eest hagejale alguses otsusega 93/82 määratud trahvi tühistamist Euroopa Kohtu CMB otsuses. Ei nähtu, et hageja esitatud väidetavad vaidlustatud otsuse vastuvõtmise põhjused, mida on korratud eespool punktis 136 ning mis kõik eksisteerisid enne otsuse 93/82 vastuvõtmist, on tegelikud põhjused, mille tõttu otsus vastu võeti, mistõttu CMDC-le trahvi määramata jätmine ei kujuta endast võimu kuritarvitamist.

141 Kaheksas väide tuleb seega põhjendamatuse tõttu tagasi lükata ja järelikult tuleb kogu hagi jätta rahuldamata.

Kohtukulud

142 Esimese Astme Kohtu kodukorra artikli 87 lõike 2 alusel on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud. Esimese Astme Kohus võib sama artikli lõike 3 teise lõigu alusel otsustada, et pool hüvitab kulud, mida ta on kohtu arvates põhjendamatult või pahatahtlikult teisele poolele tekitanud, isegi kui otsus on tehtud tema kasuks.

143 Kohus on leidnud, et komisjon ei rikkunud mõistliku tähtaja põhimõtet (vt eespool punktid 39–47). Siiski tuleb meeles pidada, et komisjon viivitas haldusmenetluse uuesti algatamisega. Umbes 37 kuud ehk üle kolme aasta möödus Euroopa Kohtu CMB otsusest (16. märts 2000) kuni võeti vastu 2003. aasta vastuväiteteatis (15. aprill 2003). Kuna komisjon ei algatanud menetlust rikkumiste tuvastamise suhtes uuesti, ei kujutanud ainult 12-leheküljelise 2003. aasta vastuväiteteatise koostamine endast mahukat tööd. Koostada tuli vaid menetluse jätkamise eset käsitlev lõik, kokkuvõte

otsuses 93/82 tuvastatud rikkumistest, mida oli kinnitanud Euroopa Kohus CMB otsuses ja Esimese Astme Kohus CMB otsuses, trahvi summa arvutamise viisi käsitlev lõik ja määruses nr 2988/74 sätestatud aegumistähtaegade järgimist käsitlev alalõik. Lisaks tuleb märkida, et seda viivitust, mida ei ole veenvalt õigustatud ja mille tulemusel on komisjon vähendanud trahvi omal algatusel 150 000 eurot ehk umbes 4% vaidlustatud otsuses määratud summast, tuleb täielikult pidada komisjoni süüks.

144 Nimetatud viivitusel põhines osa hageja hagist, põhiliselt tema esimene väide.

145 Asjaolusid tuleb hinnata õiglaselt ja otsustada, et hageja kannab kaks kolmandikku oma kohtukuludest ja kaks kolmandikku komisjoni kohtukuludest ning et komisjon kannab ühe kolmandiku oma kohtukuludest ja ühe kolmandiku hageja kohtukuludest.

Esitatud põhjendustest lähtudes

ESIMESE ASTME KOHUS (neljas koda)

otsustab:

1. Jätta hagi rahuldamata.

2. **Jätta Compagnie maritime belge SA kohtukuludest kaks kolmandikku tema enda kanda ning mõista kaks kolmandikku komisjoni kohtukuludest välja Compagnie maritime belge SA-lt, jätta komisjoni kohtukuludest üks kolmandik tema enda kanda ning mõista üks kolmandik Compagnie maritime belge SA kohtukuludest välja komisjonilt.**

Czúcz Cooke Labucka

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 1. juulil 2008 Luxembourgis.

Kohtusekretär Koja esimees

E. Coulon O. Czúcz